Kulturutskottets betänkande

1980/81:23

med anledning av proposition 1980/81:122 om åtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse jämte motioner

Utskottet behandlar i detta betänkande

dels proposition 1980/81:122 om åtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1980/81:2040, 2041 och 2048,

dels den under allmänna motionstiden i januari 1981 väckta motionen 1980/81:308.

Propositionen

I proposition 1980/81:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) har regeringen föreslagit riksdagen att i avvaktan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1981/82 beräkna till Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader ett förslagsanslag av 33 782 000 kr. och till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader ett reservationsanslag av 5 457 000 kr.

Därefter har regeringen i proposition 1980/81:122 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att dels godkänna de grunder för statsbidrag till vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som förordats i propositionen, dels under nämnda båda anslagsrubriker anvisa ett förslagsanslag av 38 827 000 kr., resp. ett reservationsanslag av 18 207 000 kr.

Förslagen i propositionen innebär ökade statliga insatser för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Bakgrunden till förslagen och deras huvudsakliga innebörd sammanfattas i propositionen på följande sätt.

Förslagen i propositionen bygger i huvudsak på byggnadsvårdsutredningens betänkande (SOU 1979:17) Kulturhistorisk bebyggelse – värd att vårda. I propositionen betonas att ansvaret för vården av den kulturhistoriska bebyggelsen, liksom hittills, till största delen måste ligga på ägaren. För bebyggelse vars bevarande är ett nationellt intresse är dock en medverkan från statens sida naturlig.

Staten ger f. n. stöd framför allt till bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla permanentbostäder. Genom förslagen i propositionen kommer statens stöd att kunna omfatta också annan slags bebyggelse av kulturhistoriskt värde såsom kyrkor, magasin, industribyggnader, torp och ladugårdar och dessutom miljöinslag som gatubeläggningar, parker och broar.

För att göra en mer konsekvent tillämpning av byggnadsminneslagen möjlig föreslås att medel ställs till förfogande för dels ökad bidragsgivning, dels ersättning i de undantagsfall en byggnadsminnesförklaring försvårar ägarens användning. Också till vården av bebyggelse som har ett mer regionalt kulturhistoriskt värde föreslås att bidrag skall kunna utgå.

Statsbidraget föreslås i propositionen bli inriktat på sådana kostnader som föranleds av att de kulturhistoriska värdena tas till vara och som inte kan förväntas, s. k. kulturhistoriska överkostnader.

Vidare uttalas att särskilda insatser behöver göras för att restaurera medeltidskyrkorna på Gotland och för att vårda ringmuren och ruinerna i Visby.

De sammanlagda kostnaderna för förslagen i propositionen uppgår för budgetåret 1981/82 till 13,4 milj. kr. Huvuddelen finansieras genom omfördelningar inom kultursektorn. Genom fortsatta omfördelningar inom kultursektorn beräknas ytterligare 5 milj. kr. kunna tillföras stödet under budgetåret 1982/83.

Motionerna

Med anledning av proposition 122 har följande motioner väckts, nämligen

1980/81:2040 av Per-Axel Nilsson (s) och Torsten Gustafsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att inom ramen för de medel som anslås till upprustning och underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse inrätta en byggnadshytta på Gotland i enlighet med motionen,

1980/81:2041 av Ivan Svanström (c) och Olle Eriksson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att byggnadsvårdsutredningens förslag genomförs beträffande

1. så lydande tillägg till 2 § i lagen om byggnadsminnen: "Motsvarande föreskrifter skall på ägarens framställan meddelas även för annan byggnad som har sådant kulturhistoriskt värde att dess bevarande är av allmänt intresse.",
2. skattelindringar för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse,

1980/81:2048 av Sten Svensson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att inrätta ett regionalt byggnadskontor, s. k. byggnadshytta, på Gotland.

I den under allmänna motionstiden i januari 1981 väckta motionen 1980/81:308 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära initiativ till en översyn av bebyggelsen på Malmen, Linköping, i enlighet med vad som i motionen angivits.

Beträffande motiveringen till de redovisade motionsyrkandena hänvisar utskottet till motionerna.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis uttala att propositionen enligt utskottets mening är ett välkommet steg på vägen mot goda förhållanden i vad gäller vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Ett grundläggande begrepp såväl i det utredningsförslag som ligger till grund för propositionen som i denna är "kulturhistoriskt värde". Vad beträffar detta begrepp instämmer utskottet i uttalandet i propositionen att de preciseringar som utredningen gjort bör kunna läggas till grund för de kulturhistoriska bedömningarna framöver men att därutöver även andra mer speciella faktorer bör kunna beaktas.

Utredningen har i fråga om statens ansvar för byggnadsvården konstaterat att detta f. n. finns direkt uttryckt bara i byggnadsminneslagen men att uttalanden som gjorts i samband med den fysiska riksplaneringen innebär att det i fråga om bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer för statens del finns ett ansvar som går utöver vad som omfattas av nämnda lag. För att staten bättre skall uppfylla det kulturpolitiska bevarandemålet krävs enligt utredningen en ytterligare utvidgning av det statliga ansvaret. Utredningen menar att staten bör medverka till att också de karakteristiska inslagen i landets olika delar kan bibehållas även i de fall då bevarandet är att betrakta som en mera regional angelägenhet. Statens insatser bör i dessa fall ha till syfte att stimulera och uppmuntra kommuner och enskilda i deras bevarandesträvan.

Utredningens förslag om ett utvidgat statligt ansvarsområde föranleder i propositionen ett uttalande om att det trots vissa komplikationer på det praktiska planet inte finns skäl att överge det angivna sättet att se bebyggelsen ur ett nationellt resp. regionalt perspektiv. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna finns det dock enligt propositionen inte någon möjlighet att strikt och omedelbart tillämpa utredningens nu redovisade synsätt. Detta synsätt kan emellertid enligt propositionen och även enligt utskottets uppfattning åberopas som motiv för anspråk på större statliga insatser än tidigare.

Det årliga stödbehovet har av utredningen uppskattats till 120 milj. kr. Uppskattningen är gjord med flera reservationer men visar i varje fall, som framhålls i propositionen, att det finns behov av ökade stödinsatser.

Med hänvisning till att de skyddsföreskrifter som utfärdas i samband med en byggnadsminnesförklaring f. n. är den enda tillfredsställande garantin för vård och bevarande som finns har utredningen föreslagit att det på ägarens begäran skall bli möjligt att utfärda motsvarande skyddsföreskrifter också för andra byggnader av allmänt kulturhistoriskt intresse än byggnadsminnen. Tekniskt har utredningen löst detta genom att föreslå ett tillägg till byggnadsminneslagen.

Föredragande statsrådet har i propositionen uttalat att det finns skäl som talar för ett införande av den kompletterande skyddsform som utredningen

föreslagit men att behovet härav inte framstår som akut. Han gör nämligen den bedömningen att den allra största delen av det statliga stödet under en följd av år kommer att utgå till byggnadsminnen och till församlingskyrkor som också de redan har ett skydd. Han hänvisar också till att arbetet med en ny plan- och bygglag föranlett riksantikvarieämbetet att börja en översyn av behovet av ändringar i byggnadsminneslagen och uttalar att ett statligt ställningstagande till den av utredningen föreslagna utvidgningen av lagen bör kunna anstå till dess ämbetet redovisat resultatet av sin översyn.

Det i motion 2041 framställda yrkandet innebär bl. a. att utredningens förslag om en kompletterande skyddsform skall genomföras. Motionärerna har framhållit att ett bifall till deras yrkande i denna del skulle innebära att överskottsbyggnader av olika slag redan från början skulle kunna komma med som bidragsberättigade.

Utskottet delar den uppfattning som uttalats i propositionen nämligen att det finns skäl som talar för ett införande av det komplement till byggnadsminneslagen som utredningen föreslagit men att det f. n. kan anstå med ett ställningstagande i frågan. Utskottet avstyrker därför motion 2041 i nu ifrågavarande del.

Ett av utredningen framlagt förslag om införande av ett lånestöd till lokaler med kulturhistoriskt värde som inte omfattas av bostadslånesystemet har inte i propositionen förts vidare till riksdagen. Det har emellertid framhållits att lokalbyggnaderna kommer att kunna få stöd inom ramen för det bidragssystem som föreslås i propositionen. Utskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförts i denna fråga.

Det framhålls i propositionen att byggnadsminneslagen kommit att tillämpas i mycket begränsad omfattning i förhållande till det uppskattade antalet byggnadsminnesvärda fastigheter i landet. Enligt utredningens uppfattning är orsaken till detta förhållande bristen på pengar. Utredningen har framhållit att en konsekvent tillämpning av byggnadsminneslagen är en förutsättning för byggnadsvården och har därför föreslagit dels att en särskild anslagspost för intrångsersättningar inrättas, dels att möjligheterna att ge bidrag förbättras. Föredragande statsrådet har anslutit sig till förslaget om införande av en särskild post för ersättningar för de intrång en byggnadsminnesförklaring kan innebära. Förslaget härom tillstyrks av utskottet.

Ett av de grundläggande momenten i utredningens förslag till bidragssystem är begreppet "kulturhistoriska överkostnader". Utskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförts om innebörden av detta begrepp.

Det bidragssystem som föreslås i propositionen utgår från den praxis som utvecklats inom riksantikvarieämbetet i fråga om hittillsvarande bidragsgivning från ämbetets anslag till vård och underhåll av bl. a. kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Denna praxis föreslås i propositionen tjäna som förebild för den formella reglering som nu bedöms vara nödvändig. Även utskottet anser detta lämpligt.

I propositionen uttalas att en förutsättning för bidrag bör vara att ifrågavarande bebyggelse skyddas mot rivning eller annan förstörelse. Därutöver anges vilka byggnadskategorier som bidragsgivningen bör gälla varjämte synpunkter anförs på bidragens storlek och på kraven på ägarinsatser. Utskottet har ingen erinran mot de uttalanden som i detta sammanhang görs i propositionen och inte heller mot ett uttalande om att bidragen bör fördelas så att största möjliga positiva effekter uppnås för byggnadsvårdens del totalt sett.

Under de första åren av 1970-talet användes arbeten inom byggnadsvårdssektorn i ganska stor omfattning som beredskapsarbeten, men därefter har byggnadsvårdens andel av dessa arbeten krympt till en betydligt lägre nivå. Utskottet anser i likhet med föredragande statsrådet att det är principiellt riktigt att statens ambitioner på byggnadsvårdens område kommer till uttryck den vanliga anslagsvägen men att beredskapsarbeten också i fortsättningen bör kunna användas för att tidigarelägga planerade byggnadsvårdsprojekt när det är motiverat med hänsyn till sysselsättningsläget.

Byggnadsvårdsutredningen har föreslagit vissa ändringar i skattelagstiftningen i syfte att därmed stödja byggnadsvården. Förslaget har mött kritik från många remissinstanser och det har inte heller i propositionen förts vidare till riksdagen. Som skäl har åberopats de svårigheter i tillämpningen som förslagen skulle medföra. Förslagen har också ansetts rimma illa med de starka strävandena att minska krånglet i samhället. Effekterna av skattelindringarna har vidare bedömts bli svåröverskådliga.

I motion 2041 har framhållits att utredningen var enig om hela sitt förslag och alltså också om förslaget om skattelättnader. Underlåtenheten att nu föra fram detta framstår enligt motionärerna som ett oförsiktigt sätt att bryta sönder det samlade förslaget till stöd, skydd och stimulans i här ifrågavarande sammanhang.

Utskottet får i denna fråga hänvisa till de skäl mot ett genomförande av skatteförslaget som anförts i propositionen. Utskottet avstyrker därmed motion 2041 i nu ifrågavarande del.

Byggnadsvårdsutredningens uppdrag var inriktat på att finna generella stödformer för alla slag av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, men utredningen hade därutöver uppdrag att överväga särskilda åtgärder för vården av de många medeltida kyrkorna på Gotland. Utredningen föreslog att en s. k. byggnadshytta skulle inrättas på Gotland med uppgift främst att ta hand om de mest krävande restaureringsproblemen, i första hand de mest utsatta kyrkorna.

I denna fråga anförs i propositionen bl. a. att det löpande underhållet av kyrkorna även fortsättningsvis bör skötas av församlingarna men att särskilda medel kan behöva ställas till förfogande för mer omfattande byggnadsåtgärder i syfte att säkra kyrkornas fortbestånd. Det uttalas också att vården av ringmuren och ruinerna i Visby torde förutsätta särskilda insatser.

Vad beträffar kostnadsfördelningen mellan församlingarna och staten uttalas i propositionen att behovet av regler bör prövas sedan man efter några år fått erfarenheter av hur restaureringsverksamheten utvecklats. Tillgängliga restaureringsresurser bör enligt propositionen ställas till riksantikvarieämbetets förfogande att fördelas i samråd med bl. a. församlingarna, kommunen och länet. Det förutsätts ankomma på ämbetet att finna lämpliga former för en långsiktig planering av insatserna och för samverkan vid genomförande av restaureringsarbetena. På sikt kan andra organisationsformer bli aktuella och i det sammanhanget är det givetvis – heter det vidare – inget som hindrar att man prövar att stödja uppbyggandet av en byggnadshytta i lokal regi. Utredningens förslag om att med statligt arbetsgivaransvar inrätta en byggnadshytta på Gotland avvisas däremot.

Mot den ståndpunkt i fråga om inrättande av en byggnadshytta på Gotland som intagits i propositionen framförs invändningar i två motioner. I motion 2040 uttalas att det i den sysselsättningssituation som råder och som kan förutses på Gotland är märkligt att direkt avvisa en möjlighet att här skapa fasta arbetstillfällen inom ramen för ett företag som fyller ett konstant behov under överskådlig tid och som samtidigt svarar mot utomordentligt angelägna behov inom kulturminnesvården. En byggnadshytta enligt utredningens förslag bör snarast möjligt inrättas på Gotland. När verksamheten vid denna efter ett uppbyggnadsskede fått fastare former bör emellertid förutsättningarna för att driva hyttan i lokal regi övervägas. Yrkandet i motionen innebär att riksdagen skall besluta att inrätta en byggnadshytta på Gotland inom ramen för de medel som anslås till upprustning och underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

I motion 2048 understryks att frågan om inrättande av en byggnadshytta på Gotland är viktig med hänsyn till det ansvar som dagens generation har för det kulturarv som Gotlandskyrkorna representerar – ett arv som skall vårdas och väl förvaltas för kommande släkten. Motionärerna anser att frågan om inrättande av en byggnadshytta på Gotland snarast möjligt bör prövas på nytt och att riksdagen till regeringen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

Utskottet vill starkt understryka betydelsen av målmedvetna och genomtänkta åtgärder till skydd för ifrågavarande kyrkor och andra byggnadsverk på Gotland. Utskottet utgår från att riksantikvarieämbetet, som enligt propositionen förutsätts få förfoga över de restaureringsresurser som statsmakterna ställer till förfogande i detta sammanhang, genom kontinuitet i bidragsgivningen och i samverkan med regionala och lokala organ, däri inräknat församlingarna, medverkar till uppbyggandet av en verksamhet med karaktär av byggnadshytta. Med den organisation och de arbetsformer som ligger i begreppet byggnadshytta får man enligt utskottets uppfattning de bästa garantierna för bevarande av den hantverksskicklighet och materialkännedom m. m. som är en förutsättning för det viktiga byggnadsvårdsarbete som det här är fråga om. Man får ett byggnadsvårdscentrum och därmed

goda förutsättningar för att kunskaper och erfarenheter på området både kan spridas till andra delar av landet och föras vidare till kommande generationer. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna 2040 och 2048 bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

De uttalanden som i propositionen gjorts om handläggningen av bidragsfrågor m. m. har inte gett utskottet anledning till erinran. Detsamma gäller de i propositionen gjorda medelsberäkningarna.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner de grunder för statsbidrag till vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som förordats i propositionen och att riksdagen anvisar de i propositionen föreslagna båda anslagen.

Vad slutligen beträffar motion 308 uttalas i denna att det på statlig mark på Malmen väster om Linköping finns ett antal kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Enligt uppgifter som kommit motionären till handa finns det nu planer på att riva någon eller några av dessa. Hon anser att det bör undersökas om inte byggnaderna i stället kan bevaras och användas. Yrkandet i motionen innebär att riksdagen skall begära att regeringen tar initiativ till en undersökning av ifrågavarande bebyggelse.

Utskottet utgår från att de kulturminnesvårdande synpunkterna beaktas såväl av den myndighet som är ansvarig för de byggnader som avses i motionen som av vederbörande länsantikvarie. Utskottet finner det inte motiverat att riksdagen begär något initiativ av regeringen i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner de i proposition 1980/81:122 förordade grunderna för statsbidrag till vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse,
2. att riksdagen till *Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1981/82 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 38 827 000 kr.,
3. att riksdagen till *Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader* för budgetåret 1981/82 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 18 207 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motion 1980/81:2041 om tillägg till 2 § byggnadsminneslagen och om skattelindringar för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse,
5. att riksdagen med anledning av motionerna 1980/81:2040 och 1980/81:2048 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i fråga om en byggnadshytta på Gotland,

6. att riksdagen avslår motion 1980/81:308 om bebyggelsen på Malmen i Linköping.

Stockholm den 7 april 1981

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m) och Ing-Marie Hansson (s).

Reservation

Olle Eriksson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Utskottet delar" och slutar "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det synnerligen angeläget att det komplement till byggnadsminneslagen som utredningen på mycket goda grunder föreslagit genomförs med verkan fr. o. m. den 1 juli 1981. Vid bifall härtill bör inte bara 2 § i lagen, som särskilt nämnts i motionen, utan också vissa följande paragrafer ändras på det sätt som angivits av utredningen. Med det nu anförda tillstyrker utskottet att riksdagen med bifall till motion 2041 i nu ifrågavarande del antar det i bilaga till detta betänkande intagna förslaget till lag om ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Byggnadsvårdsutredningen har" och slutar "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Byggnadsvårdsutredningen har föreslagit vissa ändringar i skattelagstiftningen med syfte att stödja byggnadsvården. Utredningens förslag i denna del har emellertid inte av regeringen förts vidare till riksdagen. I motion 2041 har framhållits att utredningen var enig om hela sitt förslag och alltså också om förslaget om skattelättnader. Underlåtenheten att nu föra fram detta framstår enligt motionärerna som ett oförsiktigt sätt att bryta sönder det samlade förslaget till stöd, skydd och stimulans i här ifrågavarande sammanhang. Utskottet delar motionärernas uppfattning och anser att riksdagen hos regeringen bör anhålla om förslag om de ändringar i skattelagstiftningen som erfordras för genomförande av de skattelättnader som föreslagits av utredningen.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen

a. med bifall till motion 1980/81:2041 såvitt nu är i fråga antar det i bilaga till detta betänkande intagna förslaget till Lag om ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen,

b. med bifall till motion 1980/81:2041 såvitt nu är i fråga hos regeringen anhåller om förslag till de ändringar i skattelagstiftningen som erfordras för genomförande av de skattelättnader som föreslagits av byggnadsvårdsutredningen,

Bilaga

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1960: 690) om byggnadsminnen,

dels att rubriken till lagen skall ändras till lag (1960: 690) om byggnadsminnen m. m.

dels att 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 15, 16, 18 och 19 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
I samband med att byggnad förklaras för byggnadsminne skall genom skyddsföreskrifter angivas i vilka delar byggnaden icke må ändras samt i vilka hänseenden och på vad sätt byggnadens ägare har att sörja för värden av byggnaden. Då så erfordras, må föreskrifterna jämväl innehålla, att byggnaden kringliggande område skall hållas i sådant skick, att byggnadens utseende och karaktär icke förvanskas.	
Skyddsföreskrifter skola i görligaste mån utformas i samförstånd med byggnadens ägare och ägare till kringliggande område. Genom skyddsföreskrifter må ägaren ej åläggas mera omfattande skyldigheter än som för bibehållande av byggnadsminnets kulturhistoriska värde är oundgängligen nödvändigt. Hänsyn skall tagas till byggnadens användning och ägarens skäliga önskemål.	
	Motsvarande föreskrifter skall på ägarens framställan meddelas även för annan byggnad som har sådant kulturhistoriskt värde att dess bevarande är av allmänt intresse.
3 §	3 §
Om ändring av *byggnadsminne* i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, må länsstyrelsen meddela tillstånd därtill.	Om ändring av *skyddad byggnad* i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, må länsstyrelsen meddela tillstånd därtill.
4 §	4 §
Försummar ägare av *byggnadsminne* den vård, som enligt meddelade skyddsföreskrifter åligger honom, äger länsstyrelsen förelägga honom att inom viss skälig tid vidtaga erforderliga åtgärder. Sådana	Försummar ägare av *skyddad byggnad* den vård, som enligt meddelade skyddsföreskrifter åligger honom, äger länsstyrelsen förelägga honom att inom viss skälig tid vidtaga erforderliga åtgärder. Så-

Nuvarande lydelse

åtgärder som med hänsyn till byggnadens användning och omständigheterna i övrigt äro oskäligt betungande må dock ej åläggas honom. Fullgöres icke föreläggandet, må länsstyrelsen låta utföra åtgärderna på ägarens bekostnad.

5 §

Medföra skyddsföreskrifter att pågående användning av byggnad eller område avsevärt försvåras, äro fastighetsägaren och innehavare av särskild rätt till fastigheten berättigade till ersättning av staten för den skada de därigenom lida.

Ersättning, varom i första stycket sägs, må om så finnes lämpligt bestämmas att utgå med visst årligt belopp med rätt för sakägaren eller staten att erhålla omprövning vid ändrade förhållanden.

6 §

Ansökan att byggnad skall förklaras för byggnadsminne skall innehålla uppgift om den fastighet varå byggnaden är belägen och om fastighetens ägare ävensom beskrivning av byggnaden. I ansökningen bör även angivas vilka omständigheter som åberopas för att byggnaden bör förklaras för byggnadsminne.

11 §

Är fastighetsägaren enligt 5 § tillkommande ersättning bestämd att utgå på en gång och har fastigheten genom den åtgärd som föranlett rätten till ersättning undergått sådan minskning i värde att den kan antagas ej utgöra full säkerhet för borgenär, som då rätten till ersättning uppkom hade panträtt i fastigheten, skall ersättningen nedsättas hos länsstyrelsen.

Föreslagen lydelse

dana åtgärder som med hänsyn till byggnadens användning och omständigheterna i övrigt äro oskäligt betungande må dock ej åläggas honom. Fullgöres icke föreläggandet, må länsstyrelsen låta utföra åtgärderna på ägarens bekostnad.

5 §

Medföra skyddsföreskrifter *för byggnadsminne* att pågående användning av byggnad eller område avsevärt försvåras, äro fastighetsägaren och innehavare av särskild rätt till fastigheten berättigade till ersättning av staten för den skada de därigenom lida.

Ersättning, varom i första stycket sägs, må om så finnes lämpligt bestämmas att utgå med visst årligt belopp med rätt för sakägaren eller staten att erhålla omprövning vid ändrade förhållanden.

6 §

Ansökan att byggnad skall förklaras för byggnadsminne *eller att skyddsföreskrifter skall meddelas enligt 2 § tredje stycket* skall innehåll uppgift om den fastighet varå byggnaden är belägen och om fastighetens ägare ävensom beskrivning av byggnaden. I ansökningen bör även angivas vilka omständigheter som åberopas för att byggnaden bör förklaras för byggnadsminne *eller för att skyddsföreskrifter skall meddelas*.

11 §

Är fastighetsägaren enligt 5 § tillkommande ersättning bestämd att utgå på en gång och har fastigheten genom den åtgärd som föranlett rätten till ersättning undergått sådan minskning i värde att den kan antagas ej utgöra full säkerhet för borgenär, som då rätten till ersättning uppkom hade panträtt i fastigheten, skall ersättningen nedsättas hos länsstyrelsen.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Om borgenär som avses i första stycket lider förlust till följd av att nedsättning ej skett, har han rätt till ersättning av staten för förlusten mot avskrivning å fordringshandlingen. Detsamma gäller om borgenär lider förlust därigenom att ersättning blivit för lågt beräknad och ersättningen till följd av överenskommelse mellan staten och den ersättningsberättigade eller av annan anledning ej blivit prövad av domstol. Talan om ersättning enligt detta stycke skall väckas vid fastighetsdomstolen.	Om borgenär som avses i första stycket lider förlust till följd av att nedsättning ej skett, har han rätt till ersättning av staten för förlusten mot avskrivning å fordringshandlingen. Detsamma gäller om borgenär lider förlust därigenom att ersättning blivit för lågt beräknad och ersättningen till följd av överenskommelse mellan staten och den ersättningsberättigade eller av annan anledning ej blivit prövad av domstol. *Rätt till ersättning föreligger även om borgenär lidit förlust genom skyddsföreskrifter enligt 2 § tredje stycket.* Talan om ersättning enligt detta stycke skall väckas vid fastighetsdomstolen.
13 §	13 §
Länsstyrelsen skall för anteckning i fastighetsboken ofördröjligen underrätta inskrivningsmyndigheten, då fråga väckts om byggnads förklarande för byggnadsminne, så ock då genom lagakraftägande beslut byggnad förklarats för byggnadsminne, ansökan därom avslagits eller beslut därom hävts.	Länsstyrelsen skall för anteckning i fastighetsboken ofördröjligen underrätta inskrivningsmyndigheten, då fråga väckts om byggnads förklarande för byggnadsminne, så ock då genom lagakraftägande beslut byggnad förklarats för byggnadsminne, ansökan därom avslagits eller beslut därom hävts. *Länsstyrelsen skall även underrätta inskrivningsmyndigheten om att skyddsföreskrifter meddelats enligt 2 § tredje stycket eller beslut därom hävts.*
15 §	15 §
Kommer byggnads bibehållande såsom byggnadsminne att framstå som ändamålslöst eller medföra oskälig kostnad, skall länsstyrelsen förordna, att den icke vidare skall vara *byggnadsminne*.	Kommer byggnads bibehållande såsom byggnadsminne *eller fortsatta skydd enligt 2 § tredje stycket* att framstå som ändamålslöst eller medföra oskälig kostnad, skall länsstyrelsen förordna, att den icke vidare skall vara *skyddad*.
16 §	16 §
Regeringen må häva beslut om byggnads förklarande för byggnadsminne eller jämka *därav föranledda* skyddsföreskrifter:	Regeringen må häva beslut om byggnads förklarande för byggnadsminne eller jämka *eller upphäva* skyddsföreskrifter:

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
om genomförandet av stadsplan eller byggnadsplan hindras;	om genomförandet av stadsplan eller byggnadsplan hindras;
om ändamål, för vilket beviljats expropriation av byggnaden eller kringliggande område hindras; eller	om ändamål, för vilket beviljats expropriation av byggnaden eller kringliggande område hindras; eller
om eljest företag av större allmän eller enskild nytta hindras eller avsevärt försvåras.	om eljest företag av större allmän eller enskild nytta hindras eller avsevärt försvåras.
18 §	18 §
Har *byggnadsminne* ändrats i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna lag, och kan ändringen återställas, äger länsstyrelsen vid vite ålägga ägaren att vidtaga åtgärder härför.	Har *skyddad byggnad* ändrats i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna lag, och kan ändringen återställas, äger länsstyrelsen vid vite ålägga ägaren att vidtaga åtgärder härför.
Överexekutor äger meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av *byggnadsminne* eller återställa *detta* eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning må göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Begär utmätningsman att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.	Överexekutor äger meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av *skyddad byggnad* eller återställa *denna* eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning må göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Begär utmätningsman att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.
19 §	19 §
Tillträde till byggnad, *som förklarats såsom byggnadsminne* eller beträffande vilken fråga väckts om *sådan förklaring*, må ej vägras myndighet, på vilken tillämpningen av denna lag ankommer. Sådan myndighet äger ock företaga de undersökningar beträffande byggnaden, som finnas erforderliga för lagens tillämpning.	Tillträde till *skyddad* byggnad, eller beträffande vilken fråga väckts om *byggnadsminnesförklaring*, må ej vägras myndighet, på vilken tillämpningen av denna lag ankommer. Sådan myndighet äger ock företaga de undersökningar beträffande byggnaden, som finnas erforderliga för lagens tillämpning

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.